

JOURNALISM / PUBLICISM

<https://doi.org/10.17721/2522-1272.2022.81.7>

UDC 007:070.000.93(410)

**The Nature of the First English Newspapers Through
the Eyes of a Contemporary Playwright
Ben Jonson in His Play “The Staple of News”**

Olexander Meleshchenko,

<https://orcid.org/0000-0002-0012-5669>

*Doctor of Philology, Professor, Educational and Scientific Institute of Journalism,
Taras Shevchenko National University of Kyiv,
Yurii Illenko Street, 36/1, Kyiv 04119, Ukraine*

Corresponding author's e-mail address: meleshchenko1@ukr.net

ABSTRACT

The nature of the first English newspapers through the eyes of a contemporary playwright Ben Jonson in his play “The Staple of News” is considered. These first-born publications inherited from their predecessors – actually the books, so-called “News books”, “Fair bulletins”, “News ballads”, “News”, “Newsletters”, hybrid publications (two pages of printed messages and two blank pages for handwritten information for the areas where there was still no printing press) – a book format and two-column layout, which restrained development of journalism. The things were not better in terms of filling the content of first periodicals. The journalistic profession was just getting back on its feet, and its criteria were developed through a long process of “trial and error”. In addition, the quality of news was strongly influenced by the political factor in the form of censorship bans directed to coverage of domestic political news and ethical behavior of journalists as well as by the economic factor which dictated the fastest possible profit and caused neglecting the reliability of information and other standards of journalistic profession, which were not completely comprehended at that time.

On the other hand, the continuous lies or half-truths in the newspapers could also repel the regular and potential readers, and this factor played a restraining role in descent of these

publications to the level of gossip and hearsay. The Dutch newspapers were dominated before the appearance of the first English newspapers in the information space of Misty Albion, which came to the attention of Robert Burton, the English clergyman, writer and scientist. Being a skeptic and pessimist, he called his book “Anatomy of Melancholy” (1621) for good reason. In the same year, the first English newspaper “Corante, or Weekly Newes from Italy, Germany, Hungary, Poland, Bogemia, France and the Law countreys” appeared under the Dutch influence. Four years later, the second newspaper “Mercurius Britannicus” was published. The first newspaper was depicted in detail and the second one was depicted briefly in the play of the English playwright Ben Jonson “The Staple of News” (1625). Obviously this is the first English work dedicated to the newspaper and its journalists.

KEYWORDS: English newspapers, journalism, Ben Jonson, “The Staple of News”.

УДК 007:070.000.93(410)

Характер перших англійських газет очима сучасника драматурга Бена Джонсона в його п’єсі “Склад новин”

Мелещенко Олександр Костянтинович, Навчально-науковий інститут журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор філологічних наук, професор, <https://orcid.org/0000-0002-0012-5669>

Резюме

Розглядається характер перших англійських газет очима сучасника драматурга Бена Джонсона в його п’єсі “Склад новин”. Ці видання-первістки успадкували від своїх попередників – власне книг, так званих “книг новин”, “ярмаркових відомостей”, “балад новин”, “новин” (“News”), “листів новин” (“Newsletters”), гібридних видань (дві сторінки друкованих повідомлень і дві чисті сторінки для рукописної інформації для місцевостей, де ще не було друкарського верстату) – книжковий формат і двоколонну верстку, що стримували розвиток журналістики.

Не кращими були й справи у змістовому наповненні перших періодичних видань. Журналістська професія тільки-но ставала на ноги, і її критерії вироблялися тривалим шляхом “проб і помилок”. До того ж на якість повідомлень та етичну поведінку журналістів сильно впливали політичний чинник у вигляді цензурних заборон щодо висвітлення внутрішніх політичних новин та економічний чинник, який диктував якнайшвидший прибуток за нехтування достовірності інформації та інших стандартів фаху, зовсім не осмислених у ті часи.

З іншого боку, безперервна брехня або ж напівправа в газетах теж могла відразити постійних і потенційних читачів, і цей фактор відіграв стримувальну роль у скочуванні цих видань до рівня пліток і чуток.

До появи перших англійських газет в інформаційному просторі Туманного Альбіону панували голландські газети, які в числі іншого потрапили до поля зору англійського

священнослужителя, письменника та вченого Роберта Бертона. Скептик і песиміст, він не даремно назвав свою книгу “Анатомія Меланхолії” (1621).

Того ж року під голландським впливом з’являється перша англійська газета “Corante, or Weekly Newes from Italy, Germany, Hungary, Poland, Bogemia, France and the Law countreys” (“Вісті, або Щотижневі новини з Італії, Німеччини, Угорщини, Польщі, Богемії, Франції та інших країн, де визнається право закону”). Чотири роки по тому – друга газета “Mercurius Britannicus” (“Британський вісник”, або “Британський меркурій”). Перша газета детально, друга побіжно були відображені в п’єсі англійського драматурга Бена Джонсона “Склад новин” (1625). Вочевидь, це перший англійський твір, присвячений газеті та її журналістам.

Ключові слова: англійські газети, журналістика, Бен Джонсон, “Склад новин”.

1. Вступ

Англійська журналістика XVI – XVII ст. виникла в умовах політичних заборон. Зоряна палата як головний цензурний орган країни не дозволяла публікацію внутрішніх новин: про роботу парламенту, дебати в ньому, про життя в різних кутках країни. Через це новини в галузі політики мали в основному міжнародний характер. Водночас тогочасна англійська журналістика функціонувала в умовах ринкових відносин, коли до переліку товарів і послуг, що продаються та приносять прибуток, увійшли журналістські економічні та культурні новини, доставлені співробітниками редакцій читачам, а також – у разі дефіциту свіжої перевіреної інформації – плітки та чутки, подані під виглядом журналістських новин. “Швидкість одержання таких відомостей дозволяє... журналістиці оперативного інформування... аудиторію про... актуальні події, що є дуже важливим для неї” [1, с.4–5].

Відокремлення новин від аналітики та публіцистики породило особливий тип газетних періодичних видань, який в англомовній журналістиці отримав назву “newspaper”. Це стало моделлю так званої острівної журналістики, яка в рамках спочатку Англійського королівства (1496 – 1707), а потім Британської імперії (1707 – 1947) поширилася на інші острівні країни – Шотландію, Ірландію, Бутан, М’янму, Оман, Гонконг, Індію, острови Індійського океану (включаючи Шрі-Ланку – колишній Цейлон), острови Тихого океану, включаючи Австралію, Нову Зеландію, Папуа – Нову Гвінею, Індонезію, Малайзію, Сінгапур, Філіппіни, Бруней, Соломонові острови, Фіджі тощо, острови басейну Карибського моря, північно-американські колонії (до появи США, які таку модель успадкували). Сьогодні острівні засоби масової інформації та комунікації становлять одну зі світових шкіл журналістики.

З іншого боку, латинська мова у ті часи була загальноприйнятою мовою науки й літератури. Наприкінці XI ст. (1096) в Англії був відкритий перший університет – Оксфордський, у 1209 р. – другий, Кембріджський. Загалом роль університетів на островах у XIII – XIV ст. значно посилюється. У XV ст. у країні збільшується кількість шкіл, де викладання велося латинкою. Наприкінці XIV – на початку XV ст. завершується процес злиття різних англосаксонських діалектів, і на базі лондонського діалекту встановлюється літературна англійська мова, яка стає мовою закону та парламенту.

Вчені, священнослужителі, письменники використовують паралельно англійську та латинську мови (наприклад, Джон Мілтон до двох названих мов додавав ще й італійську). Назви “вісник” і “меркурій”, що є синонімами, у першій половині XVII ст. сприймалися так само, як і “книги новин” – попередники періодики. У країні перші “вісники” видавалися латинкою (“Mercurius”). Однак у міру становлення єдиної англійської мови латинсь-

кі назви витіснялися англійськими “меркуріями” (“The Mercury”). Тому в назвах друкованих періодичних видань зустрічаються обидва слова: це не помилка, а білінгва.

Наукові досягнення, крім оперативних жанрів реагування, вимагали аргументів логіки, коментарів, аналізу, огляду фактів, подій, явищ; розгляд творів красномовного письменства передбачав гостродискусійне обговорення літературно-художньої критики. Це зовсім інша модель спочатку журнальної (і лише в наступних сторіччях – газетної) періодики, яка в англійській журналістиці отримала назву “viewspaper”. Така модель зародилася на Європейському континенті, звідки прийшла на Британські острови. Континентальні засоби масової інформації та комунікації становлять іншу світову школу журналістики.

Британський музей зберігає 3 рукописні та 4 друковані номери газети “The English Mercurie” (“Англійський вісник”, або “Англійський меркурій”). Про неї відомо, що вона була заснована 23 липня 1588 р. для запобігання паніці серед населення у зв’язку з англо-іспанською війною (1585 – 1605), коли іспанський флот спрямував потужний десант до англійських берегів 31 липня – 8 серпня з метою повернення країни до католицизму та припинення грабунків англійськими піратами іспанських кораблів із золотом і коштовностями Американського континенту. Перші 50 номерів були рукописними, а потім почали друкуватись. Скільки друкованих номерів було видано – невідомо. Одні англійські історики преси вважають її чи не першою в Англії друкованою газетою (А. Ендрюс, Г. Гант, Г. Герд та інші; див., напр: [2; с. 21–25]). Проте існує й інша точка зору: мовляв, не можна на основі кількох рукописних і друкованих номерів робити такі радикальні узагальнення (а дехто взагалі вважає “The English Mercurie” підробкою, зробленою у XVIII ст. – за такими ознаками, як відсутність колонтитулу, колонцифр і под.). Жодного номера не збереглося й іншої газети рубежу XVI – XVII ст. “The Post Boy”, але пам’ять про неї залишилася настільки надовго в народі, що вона знову була заснована 1700 р.

У перші двадцять років XVII ст. англійські видавці видавали скопійовані голландські “couranto” з дослівним перекладом новин, що постачалися з Амстердама. Конкуренцію їм склали дві власне англійські газети, які вважаються першими оригінальними виданнями на національному ґрунті. Це газета 1621 р. “Corante, or Weeklye Newes from Italy, Germany, Hungary, Poland, Bogemia, France and the Low countreys” (“Вісті, або Щотижневі новини з Італії, Німеччини, Угорщини, Польщі, Богемії, Франції та інших країн, де визнається право закону”) та газета 1625 р. “Mercurius Britannicus” (“Британський вісник”, або “Британський меркурій”). Перша газета детально, друга побіжно були відображені в п’єсі сучасника – драматурга Бена Джонсона “Склад новин” (1625). Вочевидь, це перший англійський твір, присвячений газеті та її журналістам.

Актуальність дослідження полягає в тому, що стаття відображає зародження журналістської професії, а також історію перших англійських газет, їхні успіхи та провали в читачькому середовищі, що безпосередньо проєктується в сьогоденний час.

Теоретична значущість дослідження. Уже на рубежі XVI – XVII ст., з’явилися перші так звані “довгострокові” видання, алгоритм яких – “поява – зникнення – поява” (газета “The Post Boy” 1599 – 1600 і 1701 – 1719; журнал “The Spectator” 1711 – 1712, 1714 і з 1828 р. по теперішній час). Осмислення цього явища дасть змогу збагатити теорію журналістики.

Практичне значення дослідження. Без знання певної суми фактичних відомостей про функціонування перших англійських газет, прийомів роботи їхніх журналістів важко зрозуміти практику роботи сьогоденних засобів масової інформації.

У сучасних умовах пізнання процесів формування перших англійських газет дає змогу побачити тенденції та перспективи розвитку, закономірності історичного розвитку журналістики.

Вища журналістська освіта у світі, зокрема у Великобританії та в Україні, обов’язково передбачає вивчення навчальних дисциплін “Історія”, “Історія світової жур-

налістики”, “Історія журналістики Великобританії”, “Історія української журналістики”, “Історія журналістики української діаспори” тощо.

Використані джерела протягом дослідження: переклад тексту п’єси Бена Джонсона “Склад новин” з англійської на російську Т. Левіта; переклад тексту п’єси з російської на українську автора статті; англomовний зміст газети «Corante, or Weekely Newes from Italy, Germany, Hungary, Poland, Bogemia, France and the Law countreys» з авторським перекладом окремих новин.

2. Стан досліджуваного питання

П’єса Бена Джонсона “Склад новин” досі розглядалася лише з літературознавчої точки зору: британськими науковцями Д. Бушем [4], І. Дональдсоном [6], Л. Найтсом [7], американськими вченими Дж. Бенлі [3], М. Батлером [5], радянським науковцем М. Заблудовським [8]. Із журналістознавчої точки зору лише згадується І. Трубіциною [9], колективом авторів – А. Беспаловою, Є. Корніловим, О. Короченським, Ю. Лучинським, О. Станьком [10], у старій роботі автора цих рядків [11]. Нових праць українських дослідників, присвячених зазначеній темі, немає. Так само відсутні новітні дослідження закордонних журналістознавців.

Таким чином, наукова новизна статті виявляється в журналістському аналізі цих двох перших англійських газет, поданих у п’єсі Б. Джонсона “Склад новин”.

Мета статті – з’ясувати характер перших англійських газет очима сучасника драматурга Бена Джонсона в його п’єсі “Склад новин”.

З поставленої мети випливають *завдання* статті:

1) схарактеризувати газету “Corante, or Weekely Newes from Italy, Germany, Hungary, Poland, Bogemia, France and the Law countreys” очима Бена Джонсона на сторінках його п’єси “Склад новин”;

2) схарактеризувати характер праці журналістів газети “Corante, or Weekely Newes from Italy, Germany, Hungary, Poland, Bogemia, France and the Law countreys” очима Бена Джонсона на сторінках його п’єси “Склад новин”;

3) побіжно схарактеризувати газету “Mercurius Britannicus”.

3. Методи дослідження

У дослідженні використовувалися такі методи:

– метод спостереження (простого, систематичного, журналістського, наукового) дав змогу порівняти традиційний і новітній наукові погляди на п’єсу Бена Джонсона “Склад новин” і відображення в ній функціонування газети “Corante, or Weekely Newes from Italy, Germany, Hungary, Poland, Bogemia, France and the Law countreys” та характер праці її журналістів;

– методи індукції та дедукції, аналогій, порівняння, коментування, зіставлення, протиставлення, аналізу та синтезу наукової інформації дали змогу доповнити дані простого спостереження.

4. Результати дослідження

Про зміст голландських газет, панівних в інформаційному просторі Лондона в перші двадцять років XVII ст., маємо свідчення англійського священнослужителя, письменника та вченого Роберта Бертона, який у книзі “Анатомія Меланхолії” (1621) пише:

“Усякий день дізнаюся нові відомості: звичайні чутки про війну, чуму, пожежі, поєнні, крадіжки, вбивства, зарізування, метеори, комети, привиди, дива, мерців, узятих або обложених містах у Франції, Німеччині, Туреччині, Персії, Польщі та інших; про набори

та щоденні приготування до війни й інші подібні новини, які веде за собою наш бурхливий час: виграні битви, стільки-то чоловік вбито, ...корабельні аварії, піратство, морські двобої, мир, ліги, стратагеми й нові тривожні вісті, – нечуване зміщення обітниць, бажань, дій, указів, прохань, процесів, захисту, прокламацій, скарг, збитків, – ось що щодня вражає наш слух. ...Потім йдуть відомості про шлюби, маскаради, святкування, ювілеї, посольства, верхогони й турніри, тріумфи, трофеї, паради, ігри, театральні вистави. Сьогодні ми дізнаємось, що когось зроблено новими лордами та сановниками, завтра – що зняті важливі посадові особи, потім роздані нові почесні нагороди. Один звільнений, інший ув'язнений. Один купує, інший не може платити; цей отримує статок, його сусід стає банкрутом. Тут багатство, там – дорожнеча й голод. ...Таким чином усякий день я дізнаюся про громадські й приватні новини” [12, с. 432– 433].

“Громадські й приватні новини”, відображені у власній періодичній пресі, вперше з’явилися в Лондоні 21 вересня 1621 р. у вигляді газети під назвою “Corante, or Weekly Newes from Italy, Germany, Hungary, Poland, Bogemia, France and the Law Countreys” (“Вісті, або Щотижневі новини з Італії, Німеччини, Угорщини, Польщі, Богемії, Франції та інших країн, де визнається право закону”). Перша англійська газета орієнтувалась на голландські зразки, що видно із самого заголовку (“weekly” замість “weekly”, “newes” замість “news”, “countreys” замість “countries”). Замість імені видавця були надруковані ініціали – “N. B.”.

Трудність розшифрування ініціалів полягає в тому, що в той час у Лондоні активно працювали два друкарі – Натаніел Баттер і Ніколас Боурн, причому обидва відомі, як видавці інформаційних листків і бюлетенів новин. Компаньйоном Ніколаса Боурна з видавничої справи був Томас Арчер, Баттер працював сам. Іноді компанії Боурна – Арчера та Баттера об’єднувалися для спільних видавничих проєктів. Ці видавничі підприємства визначали лондонський ринок друкованих новин у 1620-ті рр.

У цілому, перші англійські газети являли собою бюлетені новин, в яких практично не було ролі редактора. Така ж ситуація склалася в усіх перших європейських газетах (аж до “La Gazzette” Т. Ренодо – найбільш впливової газети в Європі XVII ст. завдяки державній підтримці з боку кардинала Ришельє).

Ось справжні уривки з повідомлень номерів “Weekly Newes...” Натаніела Баттера: “Із Рима 6 вересня 1621. Із Феррари ми засвідчили, що місцева річка вийшла з берегів, а у Вероні потопила 18 сіл. Феррарський кардинал Серра спорядив корабель для допомоги постраждалим, а також установив належний порядок”; “До Генуї прибув корабель із 52 скринями срібла, і очікується, що туди прибуде ще три [кораблі]”; “З Венеції 13 вересня 1621. З Константинополя написано, що в цьому місті велика чума та голод” [13].

Як бачимо, перша англійська газета, як і перші газети інших європейських країн, ще не мала заголовків і рубрик. Замість них друкували: “Із Феррари ми засвідчили...”, “З Константинополя написано...” і т. д. Тим не менше газета доставляла новини, її номери містили дату виходу й порядковий номер, а в самій назві “Weekly” вказувалася періодичність видання – щотижнева. У Британському музеї зберігаються номери “Weekly Newes...” за період з 23 травня по 22 вересня 1622 р. (Останній раз “Weekly Newes...” згадуються в британських каталогах за 1641 р.).

Драматург Бенджамін Джонсон (до історії літератури увійшов як Бен Джонсон) мав широку освіту (за деякими даними, він був онуком королеви Єлизавети Тюдор та її фаворита графа Лестера) і з презирством ставився до всього, що заробляється шляхом наживи, нечесно. Поділяючи обурення Р. Бертона, Бен Джонсон вирішив затаврувати на театральній сцені певну частину друкованих новин з категорії “чуток”, що приносило прибуток, але не забезпечувало належний престиж народжуваного фаху журналіста. Причому це стосувалося не лише газети “Weekly Newes...”, а й інших її “ровесниць” з континенту.

Вважаючи редакцію газети підприємством, він у 1625 р. ставить п'єсу “Склад новин” (збігається за змістом з назвою “Контора новин”, тому що на складі у кожного з основних працівників є своя конторка).

В образах Грошевого старшого, заможного дядька, лихваря, його брата Грошевого Фигляра та сина Грошевого молодшого, спадкоємця та ухажера Пекунії, драматург виводить можливих інвесторів “складу новин” (тобто редакції газети); в образах “інфанти копалень” Пекунії, її годувальниці Іпотеки, першої компаньйонки Статті, другої компаньйонки Підписниці, камеристки Печатки (рожевої) Бен Джонсон виводить потенційних інвесторів. Усі вони більше обіцяють грошей, аніж дають.

Завідує “складом новин” Бубен (тобто головний редактор). У нього є розсилки – суд, біржа, собор, Вестмінстер – та відповідні уповноважені (прообрази власних кореспондентів) Ладний, голландець Ганс Свистун, Слоняй по Вестмінстеру поки нікого (натяк на заборону внутрішніх політичних новин). Також є редактор (у редакції відповідає посаді редактор галузевого відділу), реєстратор, два конторники для внутрішньої роботи (записувати, штемпелювати). Троє останніх, по суті, є прообразами працівників секретаріату редакції і, можливо, редактор насправді міг би виконувати обов'язки відповідального секретаря редакції. Бен Джонсон намітив і тематичні напрямки, окреслені в образах “зубоскалів”: Календаря (доктора природничих наук), Зполягеть (флотського капітана), Мадригала (віршемаза), Пришлейфного (учня в герольдії та геральдиці), Пальцелиза (магістра кухонь і поета). Нікуди не дінешся від кумучок: Глузування, Плітки, Передбачення та Критики [14].

Тільки-но відкритий “склад новин”, його контору відвідують зацікавлені особи: Пролог (він же автор), Плітка, Глузування та Критика.

Плітка першою висловлює побажання: “Нехай ваші новини будуть нові та свіжі..., не підмочені; якщо вони поцвілі або засиджені мухами, я це вмить виявлю”. Пролог запитує Критику: “Ви прийшли подивитися, хто сьогодні в новому одязі, чий костюм хитромудріший, а до ролі справи немає? В якого актора стрункіші ноги, який король грає без манжет і яка королева без рукавичок, хто приїхав у туфлях, а хто танцює в ботфортах?”, і це запитання не потребує коментарів. Критика продовжує перелік: “Так, і який закоханий принц упадає п'яний або шалено марнотратить у схудлому атласі, а потім раптом помітить, що не в тому костюмі вийшов, та й не звертає уваги і куролісить, як і раніше”.

(Це типова тематика театральних критиків, яка стане провідною, як мінімум, на найближчі 100 років – включаючи просвітницькі журнали “The Tatler”, “The Spectator”, “The Guardian” та ін. журналістів Р. Стіла та Дж. Еддісона початку XVIII ст.)

Допитливим відвідувачам “складу новин” оголошують, що в цій конторі:

“новини усіх властивостей сходяться будуть,
подивляться їх, потім зареєструють,
і випустять, як новини складські,
під штампом, решту заборонять” [14].

Бубен разом з одним зі своїх уповноважених Ладним влаштовує для відвідувачів екскурсію по складу-редакції:

“Тут складені усі новини мої,
По теках, шухлядах, по алфавіту,
Під заголовком.
З поділом лише на справжні та на брехню...
або сумнівні: цирульників, кравців, носіїв і водоносів.
Потім: тут усі куранти та газети.
...Усі новини сезону, і вакацій, сесій і святюк.
І окремих груп... як реформаторів і протестантів,

і папи римського. На все ведеться окремий запис: дат, прецедентів, відзначені й імена друзів, кореспондентів тут у нас в країні, будь-якого звання та всякої віри, агентів, факторів і всіх підручних, розкиданих по графствах” [14].

Спадкоємець Грошевий молодший цікавиться свіжими новинами. І тут йому подають з Вестмінстера новину про смерть його батька та про відкриття справи про спадок. “Новина” виявляється фальшивою, її приніс тимчасовий уповноважений по Вестмінстеру Стряпчий. Цілком очевидно, що випадкова людина, яка звикла спекулятивно грати на біржі, жонглює “смаженими” фактами.

Яким же чином відбувається добір кадрів на “складі новин” (у редакції газети “Weekly Newes...”) ? Грошевий молодший рекомендує на посаду кореспондента свого циркульника Тома, магістра мистецтв: “Їх університет наробив купу минулого Різдва... [Том] хитромудро блазнював у придворній масці [придворній театральній виставі]. Він стерпний гітарист і був в оркестрі. Він хлопець спритний; розуміється на будь-якому мистецтві – всюди нахопив усього потроху, будь-яку новину Вам негайно вигадає”. І завскадом (головний редактор) Бубен схвалює таку кандидатуру. А Грошевий молодший напучує свого протеже: “І повідомляй по новині за хвилину, поки Склад новин стоїть і править. Сподіваюсь, ти не будеш безробітним” [14].

Цікавими є й погляди інвесторів і працівників “Складу новин” на головного споживача їхньої продукції – читача. Призначені йому повідомлення “проституйовані”, але насправді ніхто не буде обманутий: “...ані повітовий пастор, ані судді, ані сусіди [читача]”. Грошевий молодший здивовано та дещо наївно запитує завідувача складом Бубена та Ладного, одного з його уповноважених: “Але якщо кожний простолюдн обманюватися радий, навіщо заважати?” – “Хай вірить тим, хто для нього набрехав, як ви у своїй Конторі для брехні”. Ладний відповідає, що “Склад новин” (редакція “Weekly Newes...”) протестує проти надрукованої брехні. Бубен доповнює: “По-нашому, – будь ласка, роби новини, але не друкуй їх: адже, ледь їх тиснути, вони уже не новина, а ось – запис...” Ладний вставляє слово: “Там навіть правда новиною звучить”.

Драматург Бен Джонсон словами Грошевого молодшого констатує: “Наскільки думки різні. Для декого в пресі й усе старе виглядає новинкою. Вони не вірять нічому на світі, поки не надруковано”. Як бачимо, цьому живучому забобонові вже чотириста років, і він не зникає. Соціальні психологи підказали б механізм подібної віри в друковане слово: мовляв, кожен автор журналістської публікації обов’язково перевіряє наведені в тексті факти на достовірність. Та Ладний запевняє: “Помилка поширена, але ми вилікуємо і від неї, і від інших, сподіваюсь...”, а Бубен розкриває редакційний і видавничий секрет: “За сім років читач усе переzapбуде. Ми старі відомості з новою датою знову випустимо – зійде”. “Під штампом” (Ладний). “З печаткою Складу: видано Конторою” (Бубен). “А хто бажає – нехай страхує новину: гарантія – два пенси з аркуша – і поліс видаємо” [14].

За версією Бена Джонсона, прибуток від продажу новин на складі (тобто у редакції газети “Weekly Newes...”) розподіляється таким чином: половину забирає головний редактор Бубен, решта ділиться на сім чоловік: чотирьох уповноважених, редактора та реєстратора; сьома дробиться між парою писарів (хоча останні часто змінюються, “але кандидатів багато”; нині один з них – колишній видавець, “проте новини сортувати вміє, при нагоді й робити”; другий писар – “церковник, він з дитинства біля Собору терся”). Так що “усі бариші ми ділимо справедливо” [14].

Бенові Джонсону і цієї критики видалося замало. У виданні “Складу новин” 1637 р. він до 3-го акту своєї п’єси написав спеціальну передмову: “...вважати подані тут новини новинами..., зробленими подібно до нинішніх (щотижневе шахрайство заради наживи), і чого краще не можна було уявити, як спорудивши цю смішну Складську Контору, в якій

сторіччя може бачити своє божевілля чи голод і спрагу за друкованими брошурками новин, які видаються щосуботи, саморобкою, висмоктаною з пальців, і яка не містить ані слова правди; а більшого нещастя в природі чи гіршої плями на епосі й бути не може. <...> ...і врахуйте, що *Ficta, voluptatis causa, sint proxima veris* (Вимисли солодкістю своєю наближаються до істини)” [14].

Закінчується п'єса символічно: заможну інвесторку Пекунію під час її відвідин “складу”-редакції не переконали надані новини порівняно з плітками та чутками від Плітки та Глузування. Таким чином, “складу новин” нічого не перепало від багатств Пекунії, і він “розпався, і майже розпущений”. Ці рядки були написані Беном Джонсоном під впливом економічної кризи, що насувалася на країну (1626).

Таким чином, характеристика газети “*Corante, or Weekly Newes from Italy, Germany, Hungary, Poland, Bogemia, France and the Law countreys*” та прийоми роботи її співробітників окреслені в п'єсі “Склад новин” досить чітко. Але в творі Бена Джонсона побіжно згадується й друга англійська газета – “*Mercurius Britannicus*” (“Британський вісник”, або “Британський меркурій”), що видавалася з 1625 р.

У п'єсі Ладний каже про свою газету: “Безліч інформації. А що скаже “*Mercurius Britannicus*” на це?” Бубен відгукується: “Сто на сто наживає він”. Ладний заперечує, що більше, адже раніше користувався він [“*Mercurius Britannicus*”] послугою “голодних капітанів, і суб'єктів, яких він підпоював у харчевнях за порцією сосисок”, “був змушений тримати писак-всезнаюк, щоб друкарню годувати і звістки викладати” [14].

Як бачимо, ця друга характеристика нічим не відрізняється від характеристики першої.

5. Висновки

1. Драматург Бен Джонсон слідом за англійським мислителем Р. Бертоном (1621) констатував функціонування газет новин із сумішшю достовірної інформації (меншої частки) та перекрученої інформації, пропаганди, а також нерідко чуток і пліток (більшої частки) – німецьких “*Relation aller Fürnemmen und gedenckwürdigen Historien*” (“Повідомлення всіх видатних і пам'ятних історій”, 1605) і “*Avisa Relation oder Zeitung*” (“Повідомлення, або Газета”, 1609), швейцарської “*Ordinari Wohenzeitung*” (“Звичайна тижнева газета”, 1610), польської “*Wöchentliche Zeitung aus mancherley Orten*” (“Щотижнева газета: повідомлення з різних місць”, 1618), голландської “*Courante uyt Italien, Duytsland, etc.*” (“Вісті з Італії, Німеччини і т. д.”, 1620). В останньої газети існували також французький і лондонський випуски.

Крім названої преси удар Бена Джонсона був адресований свіжозаснованій суто англійській газеті “*Corante, or Weekly Newes from Italy, Germany, Hungary, Poland, Bohemia, France and the Law Countreys*” (1621).

2. Нищівній критиці були піддані прийоми журналістів цієї газети, які частково перевіряли інформацію перед її друком, а частково нехтували цим задля успішного продажу накладу.

3. Гостро в п'єсі критикувалася й друга англійська газета “*Mercurius Britannicus*”, яка теж дозволяла собі змішувати достовірну та перекручену інформацію.

Як відзначає перекладач п'єси “Склад новин” Т. Левіт, буржуазні критики Джонсона з обуренням відзначають у нього відсутність світлих образів і те, що весь світ ділиться у нього на дві категорії – шахраїв і обдурених. Залишаючи в стороні це благочестиве обурення, треба, проте, внести поправку в характеристику героїв Джонсона. У Джонсона немає шахраїв і обдурених – у нього є лише шахраї. Обдурені – це ті самі шахраї, але з меншою вправністю. Гуманіст і симпатик античності не міг погодитися із запереченням мистецтва та життєрадісності в ім'я накопичення.

Найбільш повчальна ідея п'єси – сатира на багатоголове зло поклоніння грошам і зловживання грошима у щедрих подарунках підлабузникам, у бенкетах і одязі, що аж до самого трону Англії доводило націю до злиднів і послаблювало її [14].

Враховуючи те, що Бен Джонсон дуже турбувався про те, щоб його твори збереглися для нащадків, йому, ймовірно, можна довіряти в оцінці тодішніх газетних періодичних видань, особливо в панівних новинах “чуток”, що приносило прибуток, але не забезпечувало належний престиж народжуваного фаху журналіста.

Reference

1. Tertychnyj, A. A. (2000), *Periodicals' Genres: a Textbook*, Aspect Press, Moscow, 312 p.
2. Andrews, A. (1859), *The History of British Journalism: in Two Volumes*, vol. 1, Publisher Richard Bentley, London, 339 p.
3. Bentley, G. E. (1945), *Shakespeare and Jonson: Their Reputations in the Seventeenth Century Compared (2 Vols in 1)*, University of Chicago Press, Chicago, 149 + 307 Pp..
4. Bush, D. (1945), *English Literature in the Earlier Seventeenth Century, 1600 – 1660*, Oxford History of English Literature, Clarendon Press, Oxford, 621 p.
5. Butler, M. (1993), “Jonson's folio and the politics of patronage”, *Criticism*, vol. 35, no. 3, Wayne State University Press, Detroit, pp. 377 – 390.
6. Donaldson, I. (2011), *Ben Jonson: A Life*, Oxford University Press, Oxford, 534 p.
7. Knights, L. C. (1968), *Drama and Society in the Age of Jonson*, Chatto and Windus, London, 286 p.
8. Zabludovskiy, M. D. (1945), “Ben Jonson”, in Alekseev, M. P. (Ed.), *The History of English Literature: a Textbook*, National Academy of Science of the USSR; A. M. Gorky Institute of World Literature, vol. 1, issue 2, Publishing House of the National Academy of Science, Moscow; Leningrad, pp. 71 – 94.
9. Trubitsyna, I. V. (1978), “The English journalism of the XVII century”, *Vestnik Moskovskogo Universiteta: Seriya 10. Zhurnalistika [Bulletin of Moscow University: A Series 10. Journalism]*, no. 2, pp. 83 – 92.
10. Bespalova, A. G., Kornilov, E. A., Korochenskij, A. P., Luchinskij, Yu. V. & Stan'ko, A. I. (Eds.) (2000), *History of World Journalism. Second Edition*, Old Russians Publishing House, Rostov-on-Don, 344 p.
11. Meleshchenko, O. K. (2010), *A History of British Journalism: a Lecture Notes*, Taras Shevchenko National University of Kyiv; Institute of Journalism, Publishing and Printing Center “Kyiv University”, Kyiv, 215 p.
12. Berton, R. (2005), *The Anatomy of Melancholy*, Publishing House Progress-Tradition, Moscow, 832 p.
13. Corante, or Weekly Newes, from Italy, Germany, Hungary, Poland, Bogemia, France, and the Low Countreys (1621) (2022), *Early English Books*, available at: <https://quod.lib.umich.edu/cgi/t/text/pageviewer-idx?cc=ebo2;c=ebo2;idno=b14974.0001.001;page=root;view=text> (accessed: 08.08.2022).
14. Jonson, B. (2022), *The Staple of News (1626)*, available at: <https://ru.bookmate.com/books/NoFkdw5i> (accessed: 27.01.2022).

Submitted 10.08.2022

Список літератури

1. Тертычный А. А. Жанры периодической печати: учеб. пособие. Москва: Аспект Пресс, 2000. 312 с.
2. Andrews A. The History of British Journalism: in two volumes. Vol. 1. London: Publisher Richard Bentley, 1859. 339 p.

3. Bentley, G. E. (1945), *Shakespeare and Jonson: Their Reputations in the Seventeenth Century Compared* (2 Vols in 1), Chicago: University of Chicago Press. Pp. 149 + 307.
4. Bush, Douglas (1945), *English Literature in the Earlier Seventeenth Century, 1600 – 1660*, Oxford History of English Literature, Oxford: Clarendon Press. 621 p.
5. Butler, Martin (summer, 1993), *Jonsons’s Folio and the Politics of Patronage // Criticism*. Vol. 35. No. 3. Pp. 377 – 390. Detroit: Wayne State University Press.
6. Donaldson, Ian (2011), *Ben Jonson: A Life*. Oxford: Oxford University Press. 534 p. + 16 color pls.
7. Knights, L. C. (1968), *Drama and Society in the Age of Jonson*. London: Chatto and Windus. 286 p.
8. Заблудовский М. Д. Бен Джонсон // *История английской литературы: учеб. пособие / колл. авторов; под науч. ред. М. П. Алексеева / НАН СССР; Ин-т мировой лит. им. А. М. Горького. Т. I. Вып. Второй. Москва; Ленинград : Изд-во НАН СССР, 1945. С. 71 – 94.*
9. Трубицына И. В. Английская журналистика XVII в. // *Вестник Моск. ун-та. Сер. 10. Журналистика. 1978. № 2. С. 83–92.*
10. *История мировой журналистики / Беспалова А. Г., Корнилов Е. А., Короченский А. П., Лучинский Ю. В., Станько А. И. / Изд. второе. Ростов-на-Дону : Старые русские, 2000. 344 с.*
11. Мелешенко О. К. *Історія журналістики Великобританії: Конспект лекцій / Київський нац. ун-т ім. Тараса Шевченка; Ін-т журналістики. Київ : ВПЦ “Київський університет”, 2010. 215 с.*
12. Бертон Роберт. *Анатомия меланхолии / пер. с англ., вступ. статья и коммент. А. Г. Ингера. Москва : Прогресс-Традиция, 2005. 832 с.*
13. “*Corante, or Weekly Newes from Italy, Germany, Hungary, Poland, Bogemia, France and the Law countreys*” (1621). URL: <https://quod.lib.umich.edu/cgi/t/text/pageviewer-idx?cc=eebo2;c=eebo2;idno=b14974.0001.001;page=root;view=text>. (дата звернення: 08.08.2022).
14. Джонсон Бенджамин. *Склад новостей / пер. Т. Левита. URL: https://ru.bookmate.com/books/NoFkdw5i*. (дата звернення: 27.01.2022).

Надійшла до редакції 10.08.2022